NÁPADNÉ DRUHY MUCH ZE SPR ŽEHUŇSKÁ OBORA

Karel Dirlbek

Úvod

Při dipterologickém průzkumu, prováděném v programu sekce ochrany přírody Československé společnosti entomologické (bod 1 - entomologický průzkum chráněných území), jsem zachytil výskyt dvoukřídlých pozdně letního (24. 8. 1985 a 29. 8. 1985) a letního (4. 7. 1986 a 21. 7. 1986) aspektu. V tomto sdělení uvádím druhy nápadné zde svou velikostí, hojným výskytem, či zbarvením.

Charakteristika území

Území bylo vyhlášeno Státní přírodní rezervací v roce 1948, současná výměra činí 941,45 ha (Knížetová, Maršáková 1984). Přírodní poměry rezervace charakterizují Žofák (1957) a Košťál (1980). Po botanické stránce je území dobře zpracováno staršími autory a pozorně sledováno i v současné době. Fytogeograficky leží rezervace v oblasti středoevropské teplomilné květeny (Pannonicum), v obvodě Sub-Pannonicum, v okrese 56 - Polabí. Entomologické údaje se vztahují na nosatce - Curculionidae (Košťál 1980) a na brouky listorohé-Scarabaeidae (Menc, inventarizační kniha, SÚPPOP). Zoogeograficky patří rezervace do obvodu III-Polabí, okrsku 7 - vlastní Polabí. Podle síťového členění ČSSR (Zelený 1972) leží území v základních polích 5857 a 5858.

Metodika a materiál

V rezervaci jsem sledoval dvoukřídlé na stepních biotopech, ve zbytcích přestárlého ovocného sadu, podél lesních cest a mokřadů. Odchyt jsem prováděl entomologickou sítí, u menších druhů exhaustorem. Pro doplnění jsem zařadil i dokladový materiál Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové, o jehož určení jsem byl požádán. Děkuji doc.dr. Jiřímu Čepelákovi, CSc., za určení kuklic a některých vzácných pestřenek a dr. Milanu Chválovi, CSc., za určení některých druhů ovádovitých. Pro početnost a bionomickou charakteristiku druhů jsem použil zkratky uváděné Čepelákem (1984).

Přehled zjištěných druhů, včetně vizuálního hodnocení

Početnost : O = ojediněle, vzácně,
B = běžně po celém území,
H = v hojném počtu na sledovaných místech,
VH = velmi hojně na celém území,
+ = ze sbírek Krajského muzea východních Čech.

Bionomická pozorování druhů v SPR

Ab = arborikolní	Lm = limikolní	S = silvikolní
Ar = agrikolní	Ne = nektarofág	Sk = sfagnikolní
C = cecidogenní	Pa = predátor	Sm = symbovilní
Fl = florikolní	Pr = pratikolní	St = stepikolní
He = berbikolní	Ps = psamofilní	Te = termofilní
Hf = hematofág	Py = psychrofilní	U = užitečný
Hg = hygrofilní		Xe = xerofilní

Čeleď ovádovití - Tabanidae

Atylotus loewianus (Villeneuve, 1920) - O - He, S, St, Te
Haematopota pluvialis Linné, 1758 - H - Hf, Hg, Py, Sm
Heptatoma pellucens (Fabricius, 1776) - VH - Hf, Lm, Pr, Py, S, Sm
Hybomitra bimaculata (Macquart, 1826) - B - Hf, Lm, Sm, Te
Chrysops relictus Meigen, 1820 - VH - Fl, Hf, Sm
Tabanus bromius Linné, 1758 - B - Fl, Hf, S, Sm, St

Čeleď roupcovití - Asilidae

Dioctria atricapilla Meigen, 1803 - B - He, Pa, U
Leptogaster cylindrica (DeGeer, 1776) - B - Pa, Pr, St, U
Tolmerus sp. - B - He, Pa, U

Čeleď dlouhososkovití - Bombyliidae

+ Bombylius major Linné, 1758 - B - Hg, Ne, Pr, S
Lomatia lateralis (Meigen, 1820) - B - Ne, Ps, S, Te

Čeleď očnatkovití - Conopidae

Physocephala rufipes (Fabricius, 1781) - B, H - Fl, He, Te
Sicœus ferrugineus (Linné, 1761) - B, H - Fl, He, Pr, St

Čeleď pestřenkovití - Syrphidae

Cheilosia gigantea (Zetterstedt, 1838) - O - Fl, He, Lm, Pr

Chrysotoxum bicinctum (Linné, 1758) - O - Fl, He, Hg, Pr, St
Dasysyrphus albostriatus (Fallén, 1817) - O - Fl, He, Pr, St
Dasysyrphus lunulatus (Meigen, 1822) - B - Fl, He, Pr, Py, St
Dasysyrphus tricinctus (Fallén, 1817) - O - Fl, He, Pr, Py
Didea alneti (Fallén, 1817) - O - Fl, He, Pr, Py
Didea intermedia Loew, 1854 - O - Fl, He, Pr
Episyrphus balteatus (DeGeer, 1776) - VH - Ab, Fl, He, Ne, Pr, S, St
Eristalinus sepulcralis (Linné, 1758) - H - Fl, Pr, St, Xe
Eristalis arbustorum (Linné, 1758) - H - Fl, Pr, St, Xe
Eristalis intricarius (Linné, 1758) - B - Fl, Lm, Pr, Sk
Eristalis nemorum (Linné, 1758) - VH - Fl, Lm, Pr, S
Eristalis pertinax (Scopoli, 1763) - H - Fl, Lm, Pr, S
Eristalis tenax (Linné, 1758) - VH - Ar, Fl, Lm, Pr, S
Eumerus atrigatus (Fallén, 1817) - B - Fl, He, Pr, S, St
Ferdinandea cuprea (Scopoli, 1763) - O - Fl, Ne, Pr, S
Helophilus hybridus Loew, 1846 - O - Fl, Lm, Pr, St, Te
Helophilus parallelus (Harris, 1776) - B - Fl, Lm, Pr, Te
Helophilus pendulus (Linné, 1758) - B - Fl, Lm, Pr, Te
Lathyrophthalmus aeneus (Scopoli, 1763) - B - Ar, Fl, Lm, Pr, S, Sk
Melanostoma mellinum (Linné, 1758) - B, VH - Fl, He, Pr
Myathropa florea (Linné, 1758) - VH - Fl, Pr, S, St, Te, Xe
Pipiza noctiluca (Linné, 1758) - O - Fl, He, Pr
Platycheirus peltatus (Meigen, 1822) - O - Fl, He, Pr, Sk
Scaeva pyrastri (Linné, 1758) - VH - Fl, He, Pr, S, Sk
Scaeva pyrastri var. unicolor Curtis - O - Fl, Pr
Scaeva selenitica (Meigen, 1822) - B - Fl, He, Pr, Sk
Sphaerophoria menthastri (Linné, 1758) - H - Fl, He, Hg, Pr
Sphaerophoria philanthus (Meigen, 1822) - O - Fl, He, Pr, Te
Sphaerophoria scripta (Linné, 1758) - VH - Fl, He, Pr, S, St, Te
Syrphus ribesii (Linné, 1758) - H - Ab, Fl, He, Pr, S
Syrphus vitripennis Meigen, 1822 - B - Fl, He, Pr, S, St, Te
Volucella pellucens (Linné, 1758) - VH - Fl, He, Hg, Pr, S
Xanthandrus comtus (Harris, 1776) - O - Fl, He, Pr, St
Xylota sylvarum (Linné, 1758) - O - He, S, Sk

Čeleď vrtulovití - Tephritidae

+ Euaresta guttata (Fallén, 1814) - O - Fl, He, Pr
Euphranta connexa (Fabricius, 1794) - VH - He, S, St
+ Myopites blotii (Brébisson, 1820) - VH - C, He, St, Te
Orellia tussilaginis (Fabricius, 1775) - VH- Fl, He

+ Oxyna flavipennis (Loew, 1844) - O - C, Fl, He
+ Oxyna nebulosa (Wiedemann, 1817) - O - C, He
Phagocarpus permundus (Harris, 1776) - B - Ab, S, Te
+ Philophylla heraclei (Linné, 1758) - O - He, S
Rhagoletis alternata (Fallén, 1814) - B - Ab, S, St
Tephritis bardanae (Schrank, 1803) - B - Ar, He, S
Terellia longicauda (Meigen, 1838) - VH - Fl, He, St, Te
+ Urophora eriolepidis (Loew, 1856) - O - He, St, Te, Xe
+ Urophora quadrifasciata (Meigen, 1826) - B - He, St, Te Xe
+ Urophora solstitialis (Linné, 1758) - O - He, Te
+ Xyphosia miliaris (Schrank, 1781) - O - Ar, Fl, He, Lm, Pr, S, St

Čeleď mouchovití - Muscidae

Graphomya maculata (Scopoli, 1763) - H - Fl, St

Čeleď kuklicovití - Tachinidae

Cylindromyia interrupra (Meigen, 1824) - O - Fl, Pr, St, Te, Xe
Eudoromyia ferra (Linné, 1761) - H - Fl, Pr, St, Te
Gymnosoma rotundata (Linné, 1758) - B - Fl, Pr, St, Te, Xe
Phasia hemiptera (Fabricius, 1794) - H - Fl, Hg, Pr, St

Diskuse

Výskyt ovádovitých je dán dobrými podmínkami pro vývoj larev (rybniční a říční oblast, mokřady) a zdroji potravy pro krevsající samice (zvěř a hospodářská zvířata). Zajímavý je nález ováda druhu Atylotus loewianus. Je to teplomilný středozemní druh, který má u nás severní hranici rozšíření. Exemplář určoval dr. M. Chvála, CSc., podle kterého si výskyt zaslouží pozornost. V Čechách je to druh vzácnější s výskytem na nejteplejších místech. Zjištěné druhy roupců jsou u nás běžné, stejně jako očnatky. Z velkého počtu pestřenek (třicet šest druhů) stojí za zmínku několik druhů z mých úlovků, které určil doc.dr. J. Čepelák, CSc. Jedná se o druh Cheilosia gigantea, která je u nás známa jen ze Slovenska. Také Dušek, Láska (1971) ji neuvádějí z Čech. Podobná situace je u druhu Helophilus hybridus, který je u nás znám jen z Moravy a ze Slovenska. Pro Čechy je rovněž pozoruhodný nález druhu Sphaerophoria philantua, který u nás nebyl sbírán (Dušek, Láska 1971). Z vrtulovitých se vyskytují některé teplomilné druhy, známé z obdobných biotopů. Stejná situace je u kuklic.

Závěr

Různost biotopů a rozmanitá expozice území SPR Žehuňská obora spolu s poměrně bohatou vegetací podmiňují pestrost zdejšího společenstva much. Vlastní chráněné území je dobře izolováno od ostatní zemědělsky využívané krajiny, ochrana je poměrně dlouhodobá, a to umožňuje výskyt mnoha druhů, které bychom v zemědělské krajině marně hledali.Jistě zde budou zjištěny některé další zajímavé muší druhy.

Literatura

Čepelák J. a kol., 1984: Diptera Slovenska I. - Veda, SAV, Bratislava, pp. 292

Dušek J., Láska P., 1971: Syrphidae. - In: Ježek et coauct.: Check - List of Czechoslovak Insecta, Diptera, Národní muzeum, Praha, manuskript, pp. 12.

Košťál M., 1980: Nosatci (Curculionidae, Celeoptera) Žehuňské obory a jejího okolí, Bohemia centralis, Praha, 9 : 195 - 213.

Mencl L., : Brouci listorozí - Scarabaeidae. - In: Inventarizační kniha SPR Žehuňská obora, SÚPPOP, Praha, manuskript.

Zelený J., 1972: Návrh členění Československa pro faunistický výzkum (s 5 obr.). - Zprávy Čs. společnosti entomologické při ČSAV, ČSAV, Praha, 8, 1 : 3 - 16.

Žofák D., 1957: Teplomilná květena opukových strání nad Žehuňským rybníkem, Hradecký kraj : 25 - 27.

Adresa autora :

RNDr. Karel Dirlbek, CSc., Sokolovská 175/1314, 190 00 Praha 8-Libeň.